

Nr 2 1967

Årgång 19

Pris 1:—

vi kvinnor

OM
kvinn
per 36

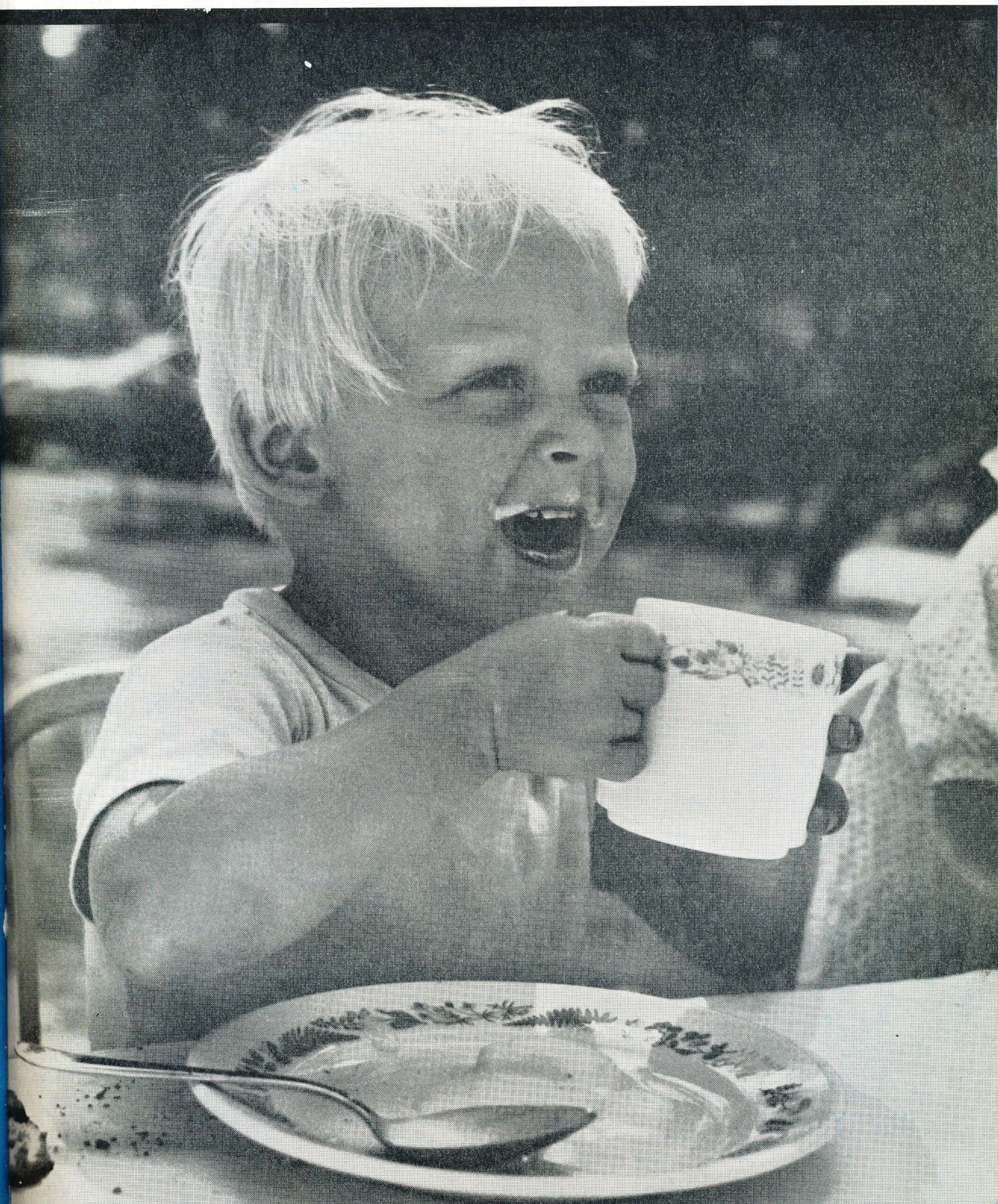

Foto: Hernried

Ulla Lindström

inviger vandringsutställningen

Bygga för barn

Kära åhörare och medarbetare. Den utställning som öppnas här i dag är märkligare än vad den kan förefalla i sin praktiska och älskvärda uppläggning av problemet att bygga för barn. Ty den markerar att ett verkligt genombrott har skett för den opinion som i barnstugan ser en nödvändig samhällsservice för barnfamiljerna.

När den kommitté, som under namn av familjeberedningen tillkom för cirka 4 år sedan, grep sig an med kartläggningen av de olika sorters service, som samhället ställer till familjernas förfogande, så var det daghemmen som först kom i blickpunkten. Beredningens första förslag gällde den frågan. Det gick till riksdagen och resulterade i att dåvarande statsbidraget till barnstugorna femdubblades. En förnyad undersökning 1965 gav sedan ytterligare en lyftning av statsbidragen detta år.

När nu familjeberedningen i fredags avslutade sin verksamhet och åtskildes för alltid efter att ha genomfört nio olika delutredningar, så var det sista, som den lade sin hand vid, en promemoria om barnstugans inre arbete. Cirkeln har därmed slutits men inom den cirkel, inom den tid som den omsluter, har mera hänt på barnstugeområdet än under hela efterkrigstiden.

Småbarnsföräldrarnas efterfrågan på barntillsyn genom samhällets försorg hade växt, växt med mammornas förvärvsarbete och det fick en styrka i början av 60-talet som ingen hade förutsett tidigare, den första givaktssignalen. Den kom från LO-kvinnorna, som uppfattat vad som höll på att ske ute på arbetsplatserna och kände bristen på barntillsyn svida i det egna skinnet. Familjeberedningen och socialstyrelsen, statsmakterna och kommunerna stod plötsligt inför en ny mycket bestämd och aktiv opinion hos den unga generationen föräldrar. Vi började snabbt samarbeta för att få fram så många fler barnstugor som möjligt.

Och vi fick gehör, ty inte minst arbetsmarknaden var intresserad och arbetsmarknadsstyrelsen positiv till daghem, som kunde ge villiga kvinnor chansen att komma ut i arbetslivet. Information om daghemsverksamheten och dess nödvändiga utbyggnad anförtröddes åt en central samarbetsgrupp, där dom intresserade ämbetsverken och

parterna i övrigt blev företrädade. Med lokalavdelningar i länen har samarbetsgruppen fått nära kontakt med kommunerna och har lyckats hos dem väcka det intresse, som vi ännu för ett par år sedan efterlyste, ofta förgäves. I regel är det ju svårt att mäta effektiviteten av en upplysnings- och propagandakampanj. Men i det här fallet har en energisk informationsverksamhet med stöd av de nya, vågar jag säga ganska generösa statsbidragsvillkoren, åstadkommit klart påvisbara resultat.

De 813 nya barnstugeplatser, som tillkommit under första halvan av det här året, motsvarar egentligen en hel årsproduktion under budgetåret innan 1964 och 1965 och detta antal kommer sannolikt att tredubblas under sista halvan av 1966, för vi beräknar att mer än 2.400 platser görs färdiga i höst och före årsskiftet. Även planerna för 1967 är ju optimistiska. Kommunerna redovisar till socialstyrelsen mycket omfattande planer för utbyggnad av daghem och gemensamma barnstugor. Ja, enligt dessa planer så skulle man få fram 20.000 nya platser under ett och ett halvt å två år, som ligger framför oss.

Även om ju erfarenheten ger vid handen att inte alla planer hinner förverkligas i den takt, som man avser, så är det säkerligen befogat att räkna med att åtminstone 10.000 å 12.000 nya platser hinner påbörjas intill utgången av nästa budgetår. Det vill säga vi uppnår en fördubbling av de cirka 13.000 platser som för närvarande finns. Ja, det betyder i första hand, att nya statsmedel måste anvisas på tilläggsbudget. Det betyder vidare, att vi har mitt ibland oss och framför oss en glad iver att bygga för barn, en investeringsvilja, som utställningen här skall betjäna med uppslag för hur en riktig planläggning av barnstugorna kan förena viktiga pedagogiska och ekonomiska principer.

När nu denna vandringsutställning med start i Nyköping, börjar sin kryssning genom landet, har den med sig ett koncentrat av rön och erfarenheter, som bör kunna nyttjas vid anordningen av de barnstugor som inrättas för framtiden. Vi lever för närvarande i ett samhälle, där medborgarnas varierande behov ställer allt större anspråk på rörlighet, flexibilitet i samhällets serviceinrättningar

och på differentiering av servicen. Inom skolans område så har ju en rik förgrening skett på olika studielinjer och kurser för elever med olika anlag och intressen.

Även barnstugorna måste anpassas till den moderna tillvaron och kunna omhänderta barn under kortare och under längre tider och kunna bjuda olika innehåll i sysselsättningarna för olika barnkategorier. Barnstugans inre arbete måste alltså efter hand påverkas av den nya tidens prägel på barnen och det ökar behovet av kunskaper om barn, om hur de reagerar och vilka deras intressen är i en nutid, där TV och bilar m m kan förflytta dom här små människorna till nya miljöer och därmed bredda deras nutids- och samhällsorientering.

Det är mycket möjligt, att en utställning som den här kan bli kärnan till den permanenta demonstra-

tionsbarnstuga, som familjeberedningen föreslår i sitt kommande betänkande, en försöks- och demonstrationsbarnstuga, där man skulle kunna följa samma barns utveckling under hela förskoletiden, utforska barnens aktivitetsbehov, trötthets-symptom, dagsrytm med mera och anpassa barnstugans utrustning och dagsschema därefter. Barnkunskap blir ett studieämne i fortsättningen inte bara för barnstugepersonal och föräldrar utan i viss mån även för kommunalmän, som skall bygga för barn, bygga barnstugor men också lek- och idrottsplatser, skolor och annat.

Om denna utställning i all enkelhet kan bidra till mera sådan barnkunskap, så har vi anledning att gratulera arrangörerna. Och på regeringens vägnar tackar jag för det arbete, som har föregått denna premiärvisning, önskar alltså lycka till och förklarar utställningen vederbörligen öppnad.

Aktuella siffror om barntillsynen (december 1966)

14.600 daghemsplatser

Det finns 708.000 barn i åldern 0—6 år

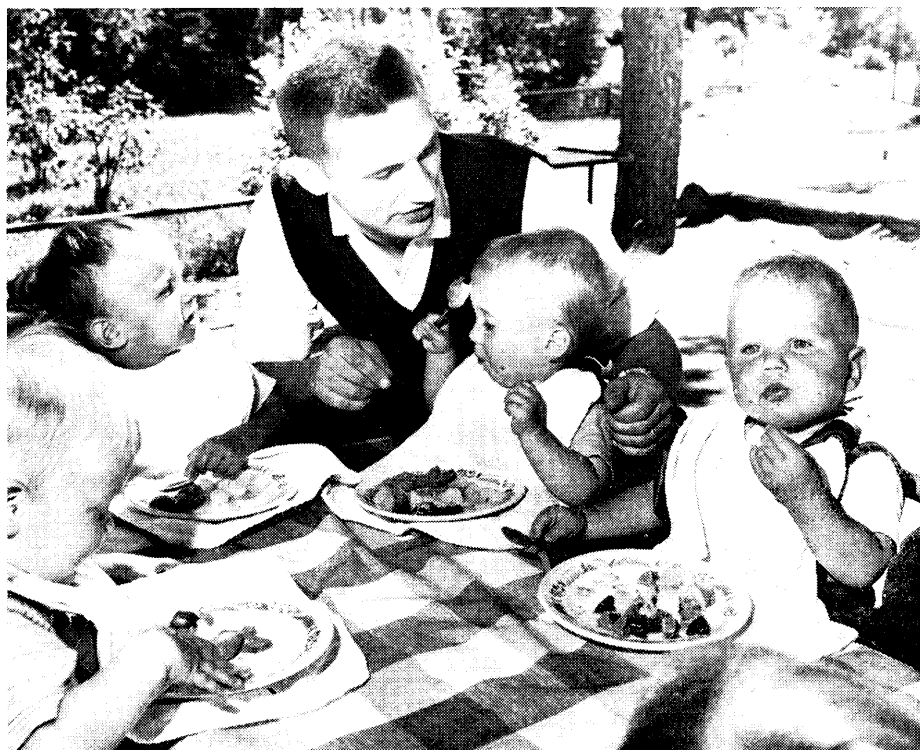
**124.000 av dessa barn har förvärvs-
arbetande mödrar**

10.000 platser i familjedaghem

3.600 platser i fritidshem

Det finns 673.000 barn i åldern 7—12 år

**134.000 av dessa barn har förvärvs-
arbetande mödrar**

På detta uppslag visas några bilder från utställningen "Bygga för barn".

T.v.: En av de få manliga förskolelärarna tillsammans med en grupp barn i en barnstuga. Foto: Hernried.

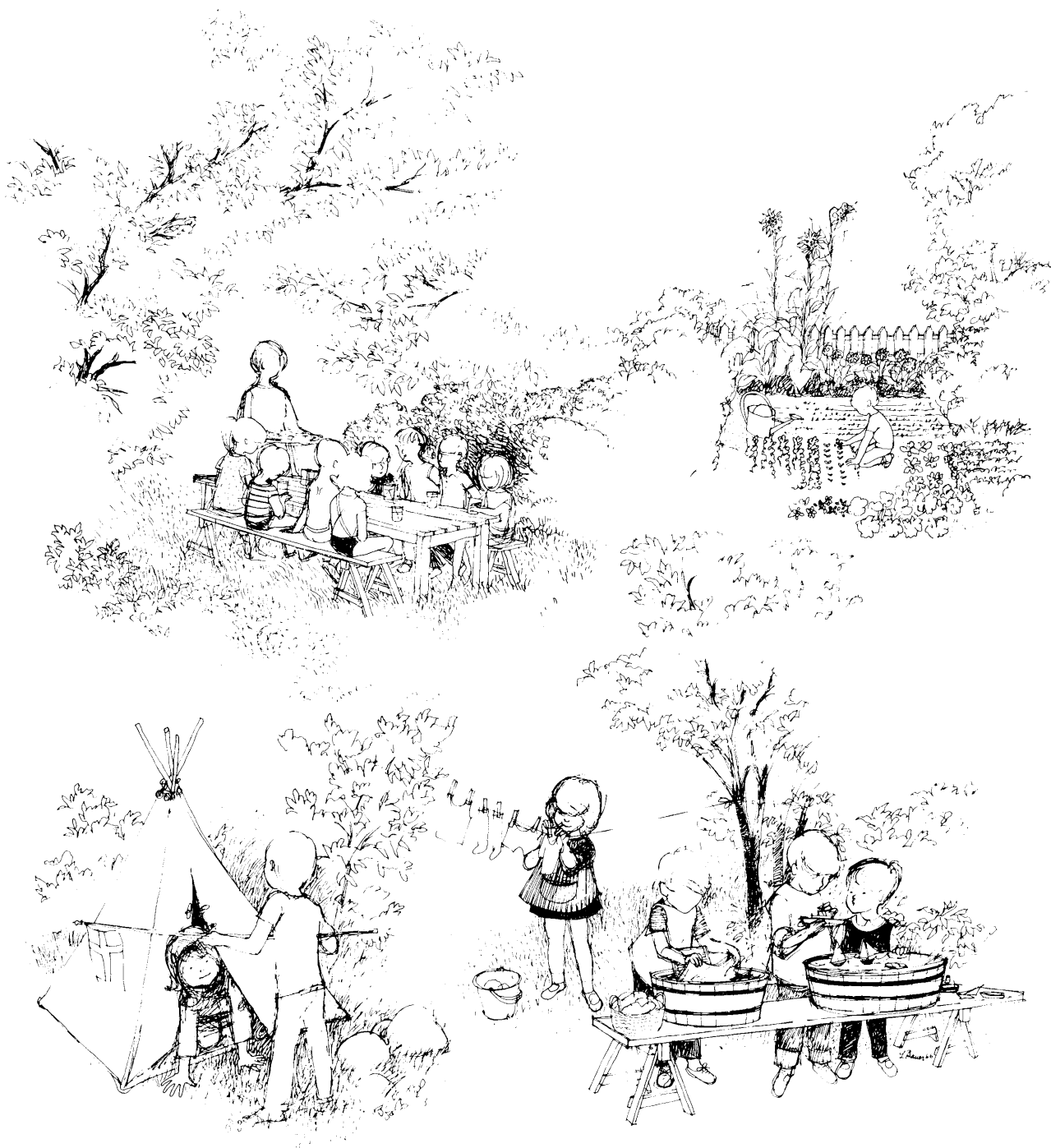
På motstående sida: En av utställnings-skärmarna om den viktiga uteleken. Teckningar: Lisa Bauer.

Vi saxar ur texten:

"Alla barn behöver för hälsan och det goda humöret stärkande utevistelse helst varje dag året runt.

I alla kollektiva sammanhang gäller att ju mera utevistelse i regn som solsken desto mindre risk för infektioner.

Allt efter barnens ålder utökas den dagliga vistelsen utomhus. Lekplatsen indelas efter de olika åldersgrupperna. För att stimulera till motion och lek av varierande slag bör den helst omfatta hårdyta, grus, gräs, trädgårdsland, några bärbuskar och fruktträd."

Citat ur generaldirektör Ernst Bexelius anförande i Nyköping 8. 12. 1966

...Barn tillsynen är utan tvekan en av vårt moderna samhälls viktigaste uppgifter... Barn tillsynen måste stå i centrum för samhällets utbyggnad. Det borde vara en självklar sak... Genom initiativ från statsrådet Ulla Lindström har vi fått en organisation med en central samarbetsgrupp och lokala organ ute i bygderna för att göra det till en levande realitet för kommunerna i deras utbyggnad att barn tillsynen är någonting som ifrån första början när man planerar något nytt måste komma med i bilden att den måste få den plats som den rimligen skall ha...

Med denna utställning syftar vi att visa vad barnstugor är för någonting, hur de ser ut, hur de arbetar, allt omkring dem...

Vi hoppas mycket av denna utställning, att den skall ge någonting runt om i landet. På de platser, där man redan är vaken, där allt är som det bör vara, kan det vara en stimulans

att se att man är på rätt väg. Men den bör framför allt ha en väckande uppgift på de håll där man ännu inte har sett detta.

Det är ett stort arbete förenat med att göra en sådan här utställning. Den kommer inte till bara av sig själv. Socialstyrelsens barnavårdsbyrå har en särskild avdelning för barn tillsyn. Sedan statsrådet Ulla Lindström utverkade särskilda investeringsbidrag för daghemmen har socialstyrelsen kunnat bevilja bidrag för mer än 4.000 nya daghemsplatser... Det betyder naturligtvis att barnavårdsbyrån sett sina arbetsuppgifter växa i otroligt hög grad. Man har ändå funnit tid att sköta arbetet med att lägga upp den här utställningen. Jag tackar avdelningen med dess ledare, byrådirektör Paulsen för detta stora arbete. Och att vår kära ljusängel i det här arbetet, arkitekt Svedberg, med levande intresse har deltagit i det, det vet alla som känner henne...

YK-huset

YK-huset var det andra kollektivhuset i Stockholm men det första som tog sikte i främsta rummet på barnfamiljer där båda föräldrarna hade yrkesarbete eller där en ensam förälder hade ansvar för familjen.

Den kollektiva servicen bestod av restaurang, centralkök med mathissar, barnavdelning, centraltvätt, livsmedelsbutik, samlingsal, fast anställda städerskor, barnvakt, varumottagning.

Initiativtagare till YK-huset var Célie Brunius (ordf. i Yrkeskvinnors klubb i Stockholm) tillsammans med bland andra Eva Nyblom (ordf. i Yrkeskvinnors Riksförbund), Märta Zätterström (sekr. i Yrkeskvinnors klubb i Stockholm) och Greta Thorén (skattmästare i Yrkeskvinnors klubb i Stockholm). Huset ritades av arkitekter SAR Hillevi Svedberg och Albin Stark och organiserades som ett aktiebolag med bostadskonsumenter som mycket blygsamma insatser kvittade mot ett antal aktier svarande mot bostadens storlek.

I exakt 25 år har Célie Brunius varit medlem av husets styrelse och i detalj kunnat följa dess öden. Hon säger:

”Jag är nu liksom för 30 år sedan övertygad om att den logiska och förnuftiga lösningen av många människors, särskilt yrkesarbetande kvinnors, bostadsproblem är en noga studerad form av servicehus.

Det är svårt att inom den begränsade ramen av ett bostadshus skapa det breda och jämna kundunderlag som fordras för att en differentierad service skall kunna betalas.

Jag tror att möjligheterna är större om de får omfatta ett helt bostadsområde.”

Vi trivdes

Redan inflyttningen i det med så stor spänning emotsedda YK-huset blev dramatisk — kriget hade brutit ut två dagar före, alltså 1 september 1939.

Alldeles fränsett den oron som ju var lika för en hel värld var det kaos i vårt nya fina YK-hus. Först fungerade — som vanligt i nybyggen — just ingenting. När man som Barbro Alving och jag bodde vägg i vägg högst upp betydde det ett evigt springande, stänkande, kånkande i trappor. När sen hissen kommit igång var det dags att av allmänt restriktiva skäl stänga av varmvattnet och så stod man där i sin drömvåning, det var nämligen en sådan i mitt fall, hopslagen av två mindre så att vi fått det för svenska förhållanden sällsynta — två badrum. Ett för barnen (varav jag då ännu väntade det ena vilket gjorde trappspringet extra kärt) och ett för föräldrarna. Men det var ju inte så långt ner till Sturebadet som på den tiden av naturliga — eller skall man säga onaturliga? — skäl kom att bli mötesplats under krigsåren.

Mycket av det man väntat sig, mycket av det jag hört min mor, Märta Zätterström, som hörde till initiativtagarna till detta service-hus, tala om kom alltså ur funktion redan innan det börjat fungera. Restaurangen, ledd av den förträffliga fröken Thorild, och affären där man så händigt skulle kunna köpa det mesta kunde helt enkelt inte bli till riktigt den fröjdefulla nytta man tänkt sig.

Och ändå var det — och är!!! — drömligt inte bara för yrkeskvinnor utan för alla utom hemmet arbetande varelser att ha service inom räckhåll. Städernaskor som hade egen nyckel — ett ställe där bud kunde lämna paket — tvättstuga att utnyttjas med eller utan eget bistånd, där fanns ju kunniga människor som tog hand om ens tvätt när man så ville.

”Barnnedkast” — nära nog i varje fall — fanns också i form av ett utmärkt daghem med egen spädbarnsavdelning.

YK-huset var så efterlängt, så riktigt tänkt — tycker i varje fall jag — men det var för generöst planerat. Vi hade i alla avseenden frihet att välja: fick ha egna städerskor eller kunde utnyttja husets, fick ha ungarna i ”barnnedkastet” eller slapp, fick när vi så ville och utan förvarning utnyttja husets kuponger att äta med rabatt men kunde också slippa helt och betalade i så fall ingenting. Detta väljande kostar alltid pengar nästan. Man måste nog för att få ett sånt hus att fungera ha bestämda normer. Antingen 15—20 måltider per person i månaden eller också ingen rabatt alls. Antingen skall all tvätt lämnas eller också ingen...

Men som experiment var detta ”vårt eget hus” storartat. Och vi trivdes. Även med det faktum att det var och är ett hus att först växa in i sen växa ur. Man behöver det knappast förrän man fått barn. När sen ungarna flyttar hemifrån är det dags att själv flytta vidare. Om inte annat så för att ge yngre familjer chansen att få utnyttja ett servicehus.

PERNILLA TUNBERGER

Barnavdelningen

Året var 1939 och det andra kollektivhuset, YK-huset, stod nybyggt vid Furusundsgatan 9. Elva fingerade familjer ställde ut sina hem, inredda i skiftande stilar av Svenskt Tenn, NK, Hyresgästernas Möbelfärr m. fl. och Barbro Alving tecknade schwungfullt konturerna till deras familjeliv i den nya tidens tecken i YK:s och Slöjdföreningens utställningskatalog.

Bortåt 30 år senare utgör den en roande men ganska harmsen läsning. Så förvånansvärt aktuella argument i bostadsdebatten, så friska radikala synpunkter och krav — men då förenade med företagsamhet och experimentlusta! Så litet som hänt sen dess, varför har vi inte lärt mer av föregångarna?

— Hur var det då att leva i denna nymornat radikala bostadsmiljö, hur samsades man med sina skilda åldrar och temperament och hur hade barnen det. Vi Kvinnor ville gärna fråga någon som upplevt ”huset” inifrån, både som yrkeskvinna och småbarnsmamma. Vi sökte upp fru Inga Nordin, som den gången i egenskap av nyutbildad förskollärare på förslag av Socialpedagogiska Seminariets rektor Alva Myrdal blev föreståndarinna för YK-husets barnavdelning.

Inga Nordin undervisar numera blivande förskollärare vid Solnaseminariet och vi möttes över en kaffemugg i pausen mellan denna arbetsuppgift och en kurs vid lärarhögskolan.

— Alltså, hur hade barnen det?

— Jag tror att deras grundläggande upplevelse handlade om gemenskap och trygghet. För det första lärde barnen känna varandra så väl, de bodde ju i samma hus allesammans, de träffades överallt i huset och de behöver aldrig kläs på och fraktas långa vägar mor och kvällar. Jag tror inte barnen kände det som att ”lämnas bort” när föräldrarna gick till arbetet, utan helt enkelt så att de bokstavligen var i storbarnkammaren, i det gemensamma utrymme som självklart utnyttjades av de flesta barnen i huset.

YK-husets storbarnkammare låg i bottenvåningen förbunden till lägenheterna genom trappa och hissar och via en terrass till lekplats i naturpark. Man tog emot upp till 30 barn i åldrarna

6 mån.—7 år (i vissa fall från 3 månader). Barnkammaren innefattade rum för olika åldrar och lekar, mjölkök för spädbarnen (restaurangen levererade särskild barnmat till huvudmålet), sjuk- och isoleringsrum. Ett rum för föreståndarinnan tjänade på dagen som kontor och kunde om natten disponeras som sovrum för övernattande personal.

— Fanns det inte hemmamammor och hemmabarn i huset? Uppstod det inte skillnader?

— Jo, men hemmamödrarna hade också möjlighet att utnyttja barnkammarens tillsyn under strötider. Vi hade ju den möjligheten, därför att barnen lekte ändå tillsammans i huset och på så vis eliminerades smittorisen. De flesta mödrar upptäckte fördelen med storbarnkammaren och utnyttjade den alltmer. Vi kunde ju också ha lekskolegrupper och man kan på sätt och vis säga att vi redan då arbetade med den integration som just nu är aktuell i barnstugediskussionen.

— Tack vare att barnavårdspersonalen också bodde i huset kunde storbarnkammaren också bistå med kvällstillsyn och nattlig omsorg om så behövdes. Jag minns t ex att vi en tid som hyresgäst hade en mamma som gav språklektioner på kvällstid och som alltså självklart kunde ha sitt barn hos barnsköterskan i storbarnkammaren. En annan gång kunde det galla att bistå ett kikhostebarns föräldrar med en natts vila. Det var inget problem för barnet ifråga att sova i barnkammaren. Dess miljö var ju fullt ut lika välkänd och hemmatrygg som familjens lägenhet. En pojke minns jag som föredrog att ligga i barnkammaren istället för ensam hemma när föräldrarna utnyttjade barnvaksordningen.

Det var en annan kontaktmöjlighet som YK-huset gav, den att via barnavdelningen organisera ett barnvaktssystem där föräldrar i tur och ordning åtog sig att vakta varandras barn. Det var väl 10—12 föräldrar som samarbetade och man hade barnvaktstiden bestämd till 4 timmar, kl. 19—23. Barnen låg alltså hemma hos sig, som nämnts med vissa undantag, och visste tryggt att "ikväll är det Lasses mamma som tittar till mej". Det gjorde hon då enligt överenskommelsen minst en gång i halvtimmen och högst var 20:e minut.

— Barnkammaren fungerade alltså som central kontaktpunkt?

— Den blev väl ett naturligt kontakttled för föräldrarna och vi tog förstås också initiativ med föräldraträffar och liknande, så som sker överallt vid barnstugorna. Kanske hade vi lättare att nå föräldrarna. Kollektivhuset underlättar nog kontakten och man blir mindre formell. Jag bodde för övrigt själv i huset och hade själv barn.

Som överallt i daghem och lekskolor höll vi oss med vissa festliga traditioner, luciafirande t ex. Jag minns att vi ett år diskuterade om vi kanske skulle avstå, om föräldrarna kanske tröttnat och deltog på ren ambition. Men det blev ett ramaskri till protest och barnens luciatåg gick som förr i storbarnkammare och restaurang och på barnens eget initiativ hem i lägenheterna till en del äldre personer.

Sådana här vanor höll i sig, senare fortsatte barnen i skolåldern med teaterverksamhet i husets hobbylokal och arrangerade små föreställningar för husets invånare.

— Man får intrycket av en total upplösning kring storbarnkammaren, inte bara som nödvändighet utan som idé. Fanns det ingen skepsis?

— Jo, naturligtvis föredrog en och annan hemmamamma att ha barnen hemma hos sig, men till lekskolan ville nog barnen gärna gå och så småningom kanske familjen upptäckte hela verksamheten och dess fördelar. En mycket fin service som genom barnkammaren erbjöds alla husets barn var den regelbundna läkarkontrollen en gång i veckan. Jag påminner mig åtminstone ett par sjukdomsfall som på det sättet upptäcktes i mycket god tid och hur enkelt och lugnt föräldrarna kunde uppmärksammas på viktiga hälsovårdande åtgärder.

— Hur finansierades barnkammaren?

— Helt på föräldrarnas avgifter. Och jag vill betona att man satsade seriöst på verksamheten från början. Det kunde ha legat nära till hands att starta enkelt, lite primitivt i början för att se hur det skulle gå. Men nej, vi började med goda förutsättningar: en fast planering, rätt inredning, riklig och riktig utrustning och med välutbildad om än inte stor personal: förutom föreståndarinnan tjänstgjorde två barnsköterskor, en montessorilärarinna. Jag vill gärna understryka värdet i den genomtänkta och i god mening pretentiösa

uppläggningsen, där man givetvis ser Alva Myrdals inflytande. Med bristfälliga resurser spårar en sådan idé lätt ur, barnen får tråkigt och sliter ner varann och miljön, personalen blir trött och skrikig, det går negativism och irritation i atmosfären och återverkningarna innefattar andra hyresgäster i missnöje och osämja.

Jag tror gott man kan säga att barnen i vårt hus växte upp som vänner, liksom vi vuxna, hur olika vi för övrigt kunde vara. Personligen anser jag att kollektivhuset passar alla sorters människor, de öppna, okonventionella likaväl som de lite mer konservativa som i sitt hem ser sin borg. Naturligtvis erbjöd väl vardagslivet ibland sina irritationsmoment för dem som sökte sådana, och i den kollektiva städhjälpen mötte vi uppenbarligen en provosten för vår egoism. Alla ville vi ha städad på fredagarna och hade de mest orealistiska föreställningar om hur mycket en städerska kunde tänkas hinna på den avtalade tiden. Men sådana erfarenheter borde inte avskräcka från nya försök med kollektiva bostadsformer — det är min uppfattning, och det framgår väl att jag personligen är "helfrälst" för idén.

— Kollektivhuset framstår som kvinnornas idé. Vilken roll kom det att spela för de kvinnor som bodde där? Var det inte de redan fria, självständiga och yrkesmedvetna kvinnorna som flyttade in där?

— Jo, naturligt nog var väl de flesta kvinnor relativt yrkesinriktade och mer eller mindre inställda på att utnyttja hjälp för hushåll och barnavård. Men för många skulle det ha inneburit alltför stora påfrestningar att ha barnsköterska eller hembiträde, både på ekonomisk och bostadsutrymme. Många andra kan med skäl säga att de aldrig skulle ha orkat, aldrig klarat dubbelrollen som yrkeskvinna-husmor-mamma utan stöd i kollektivhusets service.

BIRGIT ÖHRN

Moderna människor behöver KOLLEKTIVHUS

alla kan ha råd att bo där om
bebyggelsen ordnas i tillräckligt stora enheter

Den nya bostaden

Boendeenheterna måste utformas så att kontakten med de personvårdande institutionerna underlättas. Tillsyn av småbarn, personvård och hjälp till pensionärer och tillfälligt sjuka personer kan endast i begränsad utsträckning skötas av hushållen...

Bostaden måste kombineras med förvaringsboxar och en reception eller andra tjänst- och varuförmedlande institutioner. Förvaringsboxar i omedelbar anslutning till lägenheterna borde vara lika självklara som brevlådor! För att kunna utnyttja storköp och hemkörning av dagligvaror, för att kunna skicka bort tvätt, utnyttja städcentraler, ta emot varusändningar av alla slag, för att överhuvud taget kunna utnyttja en stor del av den service som skulle underlätta arbetsbördan för de hushåll där ingen finns hemma under dagen, måste man barockt nog just vara hemma i dagens bostadsområden, vara hemma för att släppa in buden, städpersonalen och andra som skall utföra tjänsterna...

Kvällsöppna små butiker av kioskaraktär med viktigare matvaror och färdiglagad mat, restaurang, kafé, hobbylokaler är exempel på ytterligare serviceanläggningar som bör finnas i bostadens omedelbara närhet...

Servicefunktionerna skall vara lokaliserade nära hushållen, antingen hela anläggningen (daghem, småskola osv) eller del av anläggningen (reception och förvaringsboxar som kompletterar detaljhandeln).

... Nackdelen med serviceområdet är att det skapar ganska långa avstånd mellan bostad och bostadskomplement.

Fördelen med servicehuset är att bostad och bostadskomplement är lokaliserade nära varandra och att man kan nå serviceanläggningen utan att gå ut...

... Servicehuset och serviceområdet utgör inga alternativ till varandra utan kompletterar varandra. Det förra är det bekvämare alternativet för hushåll med stort servicebehov, det senare däremot är bekvämare för hushåll med normalt servicebehov...

Ur Ingrid Jussils artikel i Arkitektur nr 8, 1966.

Är service farligt?

Väldokumenterade bostadsundersökningar har med all önskvärd tydlighet visat att inte ens i småbarnsfamiljer där hustrun har heltids förvärvsarbete gör mannen annat än hjälper till i en utsträckning som på intet sätt motiverar tal om förändrade roller. Därför har man krävt daghem och ökad bostadsservice...

... Den valfrihet som servicehuset (kollektivhuset) ger består i möjlighet att välja mellan få och många kontakter, mellan olika sorters service, mellan yrkesarbete och hemarbete, mellan gemenskap och isolering.

Ur Dick Urban Vestbros artikel i Form nr 8, 1966.

Danmark visar vägen

Bostadsföreningen Dansk Almennyttigt Boligselskab håller nu på att uppföra sitt fjärde kollektivhus, det skall öppnas i höst och man planerar att uppföra två byggnader till under de närmaste åren.

Det första försöket var "Høje Søborg" — ett mindre kollektivhus med 124 lägenheter och med mattvång per person av tjugo kuponger i månaden. Det var fråga om ganska små lägenheter och ett ganska renodlat kollektivliv. Så kom "Carlsro" med 900 lägenheter varav 600 i radhus och 300 i ett åttavåningshus. Mattvånget var fem kuponger per familj och månad men tre gånger så många önskade måltider. Och så det tredje "Sorgenfrivang", en kollektivbebyggelse bestående av tre höghus på femton våningar, höghusen är förbundna av en genomgående korridor ledande till portvaktstegen och restaurangen. I denna bebyggelse finns inget mattvång. Den fjärde, "Skogsbrynet", innefattar 320 lägenheter och de två följande är av motsvarande storleksordning.

Som framgår av de allt större bebyggelseenheter har erfarenheten visat att stordrift är nödvändig för att ekonomin skall gå ihop. Man måste komma ihåg att många av kollektivhusets funktioner normalt utförs kostnadsfritt av en eller flera medlemmar av familjen.

Vilka funktioner fylls i kollektivhusen?

Först och främst en utbyggnad av portvaktsservice i Paris. Men vår moderna mottagning är utbyggd till full portvaktsservice såsom mottagning av paket, utlämning av tvätt från den gemensamma tvättinrättningen, försäljning av tidskrifter och tidningar, försäljning av en del apoteksvaror, postkontor, utlämning av nycklar och servering av sällskapslokaler, beställning av mat, av städhjälp, barnvakt m m.

En kollektiv bebyggelse är alltså ett stort företag som kräver både en stödjande styrelse och en smidig organisation av den mångsidiga aktivitet som skapas inom bebyggelsen...

Översatt ur artikeln "Kollektivhus i Danmark" av Preben Grinderslev i Form nr 8, 1966.

Forskning om service

Vid inrikes- och socialdepartementens konferens om service i bostadsområden den 31 mars 1966 framhöll statsrådet Rune Johansson att det var mycket angeläget att få utredning och forskning kring servicefrågorna.

Nu har Statens råd för byggnadsforskning beviljat ett anslag på 205.000 kr till en sådan forskningsuppgift.

En grupp forskare i Lund skall under ledning av professor Carin Boalt (Institutionen för byggnadsfunktionslära vid Lunds Högskola) försöka kartlägga nuvarande och framtida servicebehov i bostadsområden. Man skall också försöka ange tänkbara alternativ för hur detta servicebehov skall tillgodoses.

Begreppet service tas i vid betydelse och omfattar distribution av såväl varor som tjänster, renodlat eller i kombination med varandra. Avsikten är att kartlägga hur servicebehovet tillgodoses lokalt inom bostadsområden av olika utformning. Alla grader av service skall därvid studeras: det enkla bostadsområdet med ett fåtal kollektiva attribut, bostadsområdet med centrumanläggning, kollektivbyn, kollektivhuset och kategorihus.

Servicebehovet skall analyseras från fyra aspekter: social, funktionell, teknisk och ekonomisk. Undersökningen beräknas ta två år.

Kollektivhuset mitt i byn

Centrum i nya bostadsområden utgörs av stationer för bussar och T-bana, butiker, läkarhus med barnavårdscentral, apotek, postkontor, teater bio m m.

Här bör man också förlägga kollektivhus med restaurang och andra kollektiva serviceanläggningar, central barnstuga och ungdomsgård.

Både barnstugan och ungdomsgården bör sedan ha "filialer" ute i olika delar av bostadsområdet.

Barnstugan skall också ha hand om familjedaghemmen. Till kvartersgårdarna (ungdomsgårdens filialer) knyter man lämpligen parkleken.

Kollektivhuset skall ha taktäckta förbindelser med den centrala barnstugan och gärna också med ungdomsgården.

Genom att viss del av kollektivhusets service även kan utnyttjas av de kringboende (restaurang, färdiglagad mat från centralköket, tvättcentralen m m) får man ett större befolkningsunderlag och därigenom bättre lönsamhet för kollektivhusets service.

Hillevi Svedberg

Intervju med Camilla

Odhnoff

Jag besökte Camilla Odhnoff en lördag eftermiddag och frågade om hon ville presentera några synpunkter på sitt nya arbete som familjeminister för vår tidning.

— Vad väntar Du Dig av Ditt nya arbete och vilka problem ligger Dig närmast om hjärtat?

Vidgade arbetsmöjligheter för kvinnor, utbyggnad av barnstugeverksamheten och andra serviceanordningar för yrkesarbetande kvinnor hör till de väsentligaste frågor som Camilla Odhnoff vill arbeta med. Socialdemokratiska Kvinnoförbundet med Lisa Mattsson som förslagsgivare har engagerat sig i att undersöka den dolda arbetslösheten bland kvinnorna. Fler arbetstillfällen för kvinnor bör beredas och omskolningen intensifieras. Det är ett känt faktum, att i ett hårt ekonomiskt läge blir det svårare att hävda kvinnornas arbetsbehov.

— I vårt förbund vill vi arbeta för kraftig utbyggnad av barnstugor hellre än familjedaghem. Vad har Du för synpunkter på det aktuella läget inom barnstugeverksamheten?

Fru Odhnoff redogör för familjeberedningens undersökning, av vilken framgår att det finns ca 190.000 småbarn med förvärvsarbetande föräldrar i vårt land. Vi har dock inte mer än drygt 20.000* platser i daghem och registrerade familjedaghem. Man räknar med att ungefär dubbelt så många barn omhändertagas av hembiträden eller släkt. Man vet inte hur resten, det vill säga ca 130.000 barn, tas om hand medan modern arbetar. Det är ytterst viktigt, menar fru Odhnoff, att dessa barn tas om hand på rätt sätt och att både barnstuge- och familjedaghemsverksamheten utbyggs snabbt och kraftigt.

Familjedaghemmen kan vara bra i många fall, t ex på landsbygden med dess stora avstånd. Men det finns även vissa nackdelar med familjedaghem, t ex barnets känslomässiga bindning till den vikarierande mamman. Familjedaghemmen bör registreras, kontrolleras och kompletteras med utbildningskurser samt gärna utrustas med lekutrustning.

Fru Odhnoff var intresserad och positivt inställd till SKV:s förslag, som i likhet med socialstyrelsens och familjeberedningens uppfattning vill anknyta familjedaghemmen till respektive stadsdels barnstuga. Dagmamman skulle på det sättet kunna få stöd och råd av barnstugans skolade personal, vid sjuk-

domsfall i familjedaghemmet kunde barnet tas om hand i barnstugan. Jag fick höra av fru Odhnoff att Gördis Hörnlund nu håller på att fullborda sin utredning beträffande familjedags- eller som det nu heter dagbarnvård.

Vi diskuterade sedan frågor kring lekskolor och fritidshem. Fru Odhnoff hoppas på utbyggnad av lekskolor inom barnstugornas ram. De nuvarande åldersgränserna 4—7 år är bra, tycker hon, samtidigt som hon är medveten om att det endast blir 6-åringar, som i regel får plats i lekskolan. I Lund, t ex, där en kraftig utbyggnad av barnstugorna ägt rum sista tiden, kan nu varje 6-åring beredas plats i lekskolan men endast i liten utsträckning de yngre barnen.

Fritidshemmen är utmärkta och roliga för barnen. Hemma kan man verkligen inte bjuda sina barn allt vad de får syssla med på fritidshemmet, som också gör det möjligt för den förvärvsarbetande mamman att lugnt stanna på jobbet till kl. 5. Men propagandan för fritidshemmen är försummad, föräldrarna tycks inte känna till deras existens och platser kan till och med stå tomma.

— Vad tycker Du om kollektivhus?

— Servicehus är en idealisk form för familjer med barn och arbetande föräldrar. Men det är allt för dyrt att bo i dessa hus, de måste göras ekonomiskt mera tillgängliga. Det behövs kommunala initiativ på detta område. Ulla Lindströms konferens om kollektivhus kommer kanske att stimulera denna byggnadsform.

I Lund lämnade socialdemokraterna i slutet på förra året en motion om ser-

vicehus till stadsfullmäktige. Camilla Odhnoff som blev vald till byggnadsnämnden beklagar att hon inte får tillfälle att personligen bevaka dessa intressen.

Vi tackar vår nya familjeminister för denna frågestund och önskar varmt, att hon skall lyckas med alla uppgifter, som väntar henne.

HELENA SVANTESSON

I väntan på

John Takmans nya bok från Vietnam som utkommer endera dagen vill vi påminna om hans närmast föregående bok, *VIETNAM — ockupanterna och folket*, utgiven i slutet av 1965.

Mycket få personer i Sverige torde ha John Takmans fyra strängar på sin skribentbåge. Han är en god författare som samlar och presenterar sina uppgifter med vetenskaplig noggrannhet. Han är en vaken och lyhörd journalist och han har en brinnande entusiasm.

Vi citerar ur slutkapitlet:

"Studentopinionen är utan tvivel mycket betydelsefull. Men en ännu större roll skulle en stark och allmän kampanj från fackföreningsrörelsens sida kunna spela. Det räcker med att erinra om spanienrörelsen 1936—1939. Under dessa tre år samlades i Sverige in mer än 50 miljoner kronor och när rörelsen var som starkast fanns 1400 lokala spanienkommittéer, de allra flesta förankrade i fackföreningarna.

"Spanien blev inledningen till andra världskriget. Om världens folk inte reagerar ännu kraftigare, uthålligare och effektivare nu än då, är det en kuslig realism i att räkna med att Vietnam blir inledningen till det tredje världskriget."

Vietnam — Ockupanterna och folket.

Av John Takman. BOC-serien. Bo Cavefors Bokförlag och Tidskriften Clarté. Stockholm 1965. 120 sid. Pris 9: 50.

J'accuse

Och igen ställer man sig frågan: varför har det blivit så tyst kring Vietnam? Har vi blivit ett folk av krämare som bara kan syssla med vår egen välfärd och hålla oss väl med de mäktiga? Vi har en fri press, vi har en fri radio och TV, vi har ryktbara författare och kulturpersonligheter i akademien och vid universiteten, men ingen av dem har framträtt med ett "j'accuse" (jag anklagar!) som Zola gjorde i Dreyfusprocessen. Då gällde det en enda människa — här gäller det miljoner. Vad skall vi med ordets frihet om vi inte gör bruk av det — skall det bara användas som tillhygge mot andra som inte åtnjuter denna favör?

(Ur artikel av Rita Vinde i "Storstaden" nr 1, 1967.)

* För aktuella siffror se sid. 4!

I Norge

Foto: Riwkin

I Israel

Foto: Riwkin

Två dikter av Ludvig Askenazy

Översättning av
Gunhild Tegen

skriket

En människa blir född, och genast
skriker hon.
Ingen förstår henne, men alla
är glada.
Här är jag! skriker människobarnet,
jag är här för att leva.
Är jag riktigt här?
Född av
goda människor?
På ett anständigt århundrade?
Är det inte krig ibland?
Är slaveriet avskaffat?
Har jag den riktiga hudfärgen?
Den riktiga rasen? Får jag andas?
I så fall – tack!

Barn som trivs

I Peru

Foto: Rolf Blomberg

blå ögon

Där ser du, Manja; du har inte behövt
vara så rädd! Jag var också hemskt rädd –
fast då hade man inte tid till sånt.
Jag måste mjölka korna, ser du,
och mata grisarna – och ändå retade man mig
för min stora mage och sa:
"kunde ni inte ha väntat till bröllopet?"
När din Franz kommer, ta vänligt emot honom,
det behöver jag inte säga åt dig – och lägg
märke till hans min och vad hans
första ord är! Du ska se att flickorna som
ligger i samma rum, allihop säger:
Pappa oppi dagen. Och pappas näsa och skratt!
Bekymra dig inte för bröstmjölken – i vår
familj har vi alltid haft nog.

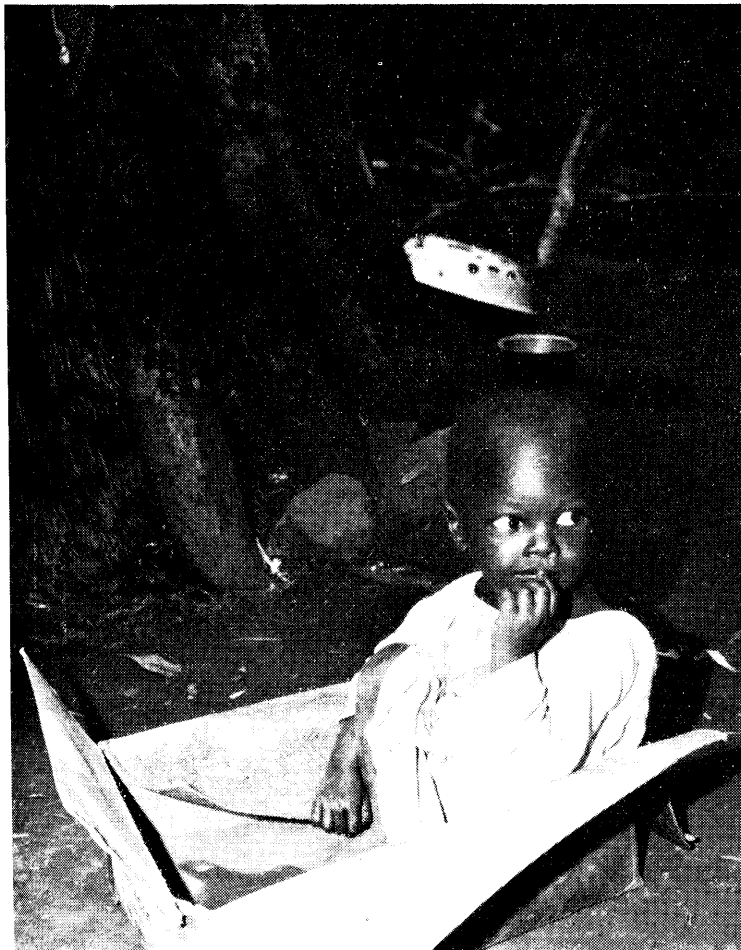
Och när du ger honom bröstet och pratar
med honom
tala då långsamt och säg honom:

Mormor hälsar dig välkommen bland oss
människor, du blå Förgätmigej, du Tusensköna,
du Fetknopp,
du Lillpojke!

på jorden

I Tanzania

Foto: Riwkin

I Kina

Foto: Rewi Alley

Flykt och förvandling

Flykt och förvandling heter det
dikturval av Nelly Sachs som
getts ut av FIB:s Lyrikklubb redi-
gerat av Erwin Leiser och med en
inledning av **Johannes Edfelt**.

Han skriver: Förbundenheten
med tingen, den äkta, naiva och
ursprungliga livskänslan finner
hon framför allt i mödrarnas och
barnens värld. Därför kan hon
säga:

Alltid
där barn dör
bli sten och stjärna
och så många drömmar
hemlösa.

Och därför kan hon våga pro-
fetian att "Vi mödrar vagga fre-
dens melodi i världens hjärta",

BARNKÖPET

Av Ngo Tat To

Ngo Tat To (1892—1954) kommer från provinsen Bac-ninh. Han är en av de främsta inom den realistiska litteraturen i Vietnam före revolutionen. Denne siste litteratör från den gamla regimen, uppfödd inom den klassiska vietnamesiska och kinesiska kulturen, var demokrat.

Ngo Tat To har efterlämnat ett stort antal artiklar, reportage, pamfletter och några romaner som placerar honom bland de största namnen inom den samtida vietnamesiska litteraturen. Hela hans arbete är ett djärvt vittnesbörd om den koloniala och feodala regimen. Han är en av de författare som sannast och mest inträngande skildrat de vietnamesiska böndernas liv.

Nedan presenteras ett representativt avsnitt ur en av hans mest berömda romaner "Den släckta lampan" (1938).

Sara Lidman

Så snart man kommit in i den lilla byn Doai, kunde man se den gård som tillhörde "folkets representant", parlamentsledamoten Qué.

Stora spetsiga tak krönte majestätiskt de gedigna logarna: här hopade sig resultatet av fyra eller fem skördar. Berg av hö och halm lika höga som brödfrukträden och syskomorerna: den här herrn skördade hundratals mau av risfält.

Ofantliga tegelklädda manbyggnader sökte uppehålla den nationella stiltraditionen med sina "kungliga stämplat", dvs stora fyrkanter som sköt fram ur muren, med sina överdrivet svängda takrännor och med sina karpas i mosaik av porslinskärvor som gapade i vägg- och takvinklarna. En byggnad i flera våningar trotsade den goda smakens lagar med sina vräkiga lister, sina undersåttiga pelare, sina drakar och sina röda och gröna eldfåglar mot den gula bakgrunden på entrédörrens båda halvor.

Innanför fyra tegelmurar, taggiga av flaskskärvor, låg en rad av de mest skiftande byggnader bredvid tre risfält. Man skulle kunnat tro att det var en taktäckt marknadsplats vars inhägnad skyddade de underligaste verk i äldre och modernare stilarter. Parlamentsledamoten hade rikligt ökat det arv hans förfäder lämnat efter sig.

Detta var inte en köpmans bostad, inte heller en företagares utan helt enkelt en godsägares som också var ockrare.

Att låna av honom var att binda sig för ungefär tio procents månatlig ränta. För minsta lån, om det så bara gällde en piaster, tvingades man antingen inteckna ett risfält eller ett hus eller lämna en värdesak i pant. Bostaden, risfälten, koppar- och porslinsföremålen på förfädernas altare, nästan allt som fanns där hade konfiskerats från insolventa gäldenärer. Under generationer hade denna familj ständigt gjort sig allt rikare och mera berömd. Herr Qué hade, efter att blygsamt ha börjat som byhövding, stigit till näst högste och sedan till högste styresman för kommunen, och hade vetat att ge tillräckligt många fester för distriktets och provinsens mandariner för att skaffa sig själv en plats i parlamentet.

Till skillnad från "de vilddjur i människohamn", som använde sin position för att smickra regeringen och söka utverka den ena eller andra favören, hade herr Qué bara eftersträvat sin plats för att bestå sig med en framskjuten position som två eller tre gånger per år förskaffade honom den synnerliga äran att äta, dricka, slå sig ner och ... sträcka ut sig på avbalkningarna i opiumnästet tillsammans med de högst uppsatta personerna i landet. Med sitt opolerade sätt överträffade han vida sina ämbetsbröder trots att dessa kanske bara var svinhandlare eller uppsyningsmän, som kommit i smöret. Som de flesta av dem besatte han sin post utan att någonsin taga till orda och utan att ens bemöda sig om att lyssna till inläggen. Det hände väl en och annan gång att han gäspade, men

han somnade aldrig – så rädd var han för att bli av med sina skor, som han lämnade på golvet för att göra det bekvämt för sig när han drog upp fötterna på stolen.

Efter hans utnämning hade hans rykte spritt sig runt hela provinsen Trung Son. Trots det tog han aldrig emot någon från årets början till dess slut utom på årsdagarna av hans mors och fars död. Den ekonomiska begåvningen gick hos honom hand i hand med den kalkylerade. Man såg honom aldrig begå ett misstag om det så bara gällde en sou. Det hände emellertid att han fick anfall av generositet. Vid Tét-högtiden och Nyår glömde han aldrig att lägga duvor och höns på korgar med väldoftande ris, som han skickade till högt uppsatta personer.

Zau och hans fru var inte besläktade med parlamentsledamotens familj. Men eftersom de brukade hans jord och planterade hans risfält sedan länge kände de väl till dem och deras hus. När en korpral ur milisen och byns rättstjänare hade fört Zau till kommunalfängelset, följde hans hustru hans råd, anförträdde babyn till lilla Ty och tog hastigt sin stråhatt för att gå ut. Trots att den lille Da grät av hunger gick hon ensam med sin hatt under armen.

Den femte månadens sol drabbade som en örfil. Brännheta ångor steg ur risfälten, som ur en gryta med klibbigt ris kokande i vattenbad. Krabbor och vattenormar uthärdade inte risfältens värme utan kröp upp på vägen för att söka svalka. De små byarna Dong Xa och Doia Thon tillhörde samma kommun, men i den kraftiga hetan tycktes de tre kilometer som skilde dem åt var lika ansträngande som en resa på tusen mil i ren öken. Tchi Zau avskräcktes inte av detta eftersom hon sedan länge vant sig vid den brännande solen.

Med sin slitna hatt på huvudet hade hon med stora steg gått i ett sträck och befann sig redan utanför parlamentsledamoten Qués dörr. Solen stod mitt på himlen.

Lantarbetarna återvände från fälten bakom sina bufflar och oxar. Med en flik av sin jacka som var mörk av mögel torkade hon bort svetten som strömmade ned över hennes ögonbryn. Så spärrade hon tveksamt upp ögonen som bländats av hettan och tittade genom porten.

Ingen skymt av skugga i den långa gången. Duvor pickade små bönor ur ett stort hål. En kacklande höna hoppade ut ur hönshuset, blåste upp gumpen och gödslade en kruka med orkidéer. En suga och hennes småttingar omringade en balja där man just hade tvättat ris.

Ingen syntes till.

Tchi Zau karskade upp sig och klev in på gården.

Från ingenstans kastade sig argsinta hundar över henne. Hon tvingades huka sig och sökte jaga bort dem genom att vispa med sin hatt alltmedan hon ropade till kocken att jaga iväg dem. En skarp röst hördes från huset, en kvinnoiröster.

– Varför gallskriker du så där? Var har

du sett ett hus utan hundar? Varför tog du inte med dig en käpp när du gick in? Min kock har annat att göra än att stå till tjänst åt sådana som du!

Så blev allt åter tyst.

Ledamoten och hans fru intog sin måltid i förmaket. Vid ljudet av Tchi Zaus skrik hade frun höjt rösten för att göra sig viktig, utan att ens värdigas röra lillfingret. Det ingick inte i hennes vanor att nedlåta sig till att jaga bort hundarna från en stäckars fattiglapp som kom för att låna pengar eller frun något av husets leghjon. Måna om att visa sin nit för sin husbonde rusade bestarna alltjämt runt Tchi Zau. Med öppen käft och hängande tunga beredda att störta sig över henne vilket ögonblick som helst. Hennes enda vapen, stråhatten, var redan i trasor. Med sina yttersta krafter skulle hon just försöka slå dem tillbaka med knytnävslag då en tjänstekvinna hastigt skyndade ut ur köket och skingrade hundarna med en käpp.

Tchi Zau reste sig och gick till förmaket.

När hon såg att hon blödde ymnigt ur högra handen, rev hon med tänderna ett stycke ur sin blus för att förbinda skadan. Så steg hon tveksamt upp för trappan.

– Goddag, nådig herrn! Goddag, nådig frun!

– Blev du biten? Rätt åt dig! Vem har bett dig stora folk vid middagstid? Vad vill du? utslungade frun.

Ledamoten satte ned sin skål på brickan och mumlade med munnen full:

– Hennes man hörde sig för hos mig i morse om försäljning av sitt barn. Hon kommer säkert för att göra upp affären.

– Ja, just det herrn.

– Sätt dig där och vänta tills vi slutat äta. Stör oss inte! sade frun till henne, efter att ha blinkat mot sin man i samförstånd.

Ledamoten, som förstått sin frus avsikt, fortsatte att snurra sina pinnar utan att säga ett ord.

Skrämd satte sig Tchi Zau på verandans stenplattor. Även om hon arbetade åt ledamoten om dagarna hade hon aldrig varit längre än till köket. Sin husbondes bostad, som hon såg för första gången, tycktes henne utsökt smakfull.

På en panel med pärlemorintarsia sträckte unga kvinnor med nakna låar och bröst ut sig med ett kättjefullt leende på läpparna. Två tänkespråk av guld parallellt lackerade på svart botten inramade en reklamaffisch: två knubbiga och helt nakna barn sköt på en enorm låda mjölk nästan lika stor som de själva.

I en rödemaljerad kruka stod en vattenpipa vars tunna bamburör påminde om ett metspö. På ett litet serveringsbord tronade en äggkorg ovanpå en blänkande vit té-servis. Litet längre bort, mittemot en blanksliten estradsäng av teak, stod fyra stolar med marmorsits runt ett litet bord av grönmalad rotting. På huvudgården till en modern, fernissad säng låg ett par av fruns svarta sidenbyxor bredvid en crêpehalsduk som tillhörde herrn. Tchi Zau upptäck-

te så många dyrbara och nya ting att hon inte lyckades uppfatta allt.

Något klingade till på bordet. Ledamoten, som just lagt ner sina pinnar på fatet, lyfte en skål buljong till munnen, spärrade upp ögonen och såg ljudligt i sig en stor klunk. Han tuggade, svalde och uppmanade sin betjänt att hämta tandpetare. Hans fru hällde resterna av en fläskrätt i en liten gryta som hon lät kocken hänga upp på en tvärså under tropiknätet.

– Jag har räknat bitarna, sade hon till honom. Det återstår fjorton stycken. Om det händelsevis fattas någon får du betala den dyrt.

Kocken dukade av och bar bort brickan. En liten betjänt kom in med en vattenskål i vilken ledamoten och frun doppade vardera tre fingrar för att torka mungiporna innan de drack sitt té och petade tänderna. De två betjänterna stod bredvid och fläktade dem. Frun öppnade en cylinderformad ask och tog en buss av betel och en av tobak. Herrn grep vattenpipan på serveringsbordet, stoppade i litet tobak, tände en bambusticka och böjde det långa röret för att föra det till sina läppar. Med benen i kors såg han kraftigt och fick vattenpipan att sjunga.

– Nå, kvinna! Hur har du tänkt sälja din dotter? Kom in och prata med min fru om det här!

Tchi Zau tog ljudlöst några steg framåt och kröp ihop vid dörrposten.

– Nådig herrn, nådig frun, vi är i nöd, ha godheten att hjälpa oss och bistå oss, sade hon med osäker röst.

Frun spottade ut sin buss i handen och grimaserade med munnen som rädkantats av betel.

– Jag betackar mig för din "hjälp" och ditt "bistånd". Om du säljer flickan, så köper jag henne!

– Ja, frun!

– I morse sade din man att flickan är sju år och begärde tre piastrar. Min man trodde honom och lovade två. Men efter vad man sagt mig är inte flickan mer än sex år, varför jag sänker priset till halva. Jag samtycker till att köpa henne för en piaster. Passar det dig, så gå hem och hämta hit henne.

Tchi Zau blev bestört.

– Men frun, min lilla är sju år, jag födde henne under den första månaden i Rättans år. Vi vågar inte ljuga för er frun!

– Jag kan inte tro på er, varken du eller din man! Jag har fått veta att flickan är sex år. Vad beträffar mig, hur ska jag kunna veta om hon är född under Rättans, Rättungens eller Kattens år?

Tchi Zau blev stående med gapande mun utan att kunna svara.

Ledamotens fru återtog:

– Eftersom min tvåa, som bor här i närheten...

Hennes man avbröt henne med rynkade ögonbryn:

– Varför talar du alltid om henne på ett så vulgärt sätt? Jag har förklarat för dig att man skall säga "mo"... Så kallar man

numera döttrarna i mandarinernas familjer. Min blygsamma person är idag parlamentsledamot. I bland närvarar jag vid mottagning hos den franske ministern och hos mandarinerna i provinsen. Jag är lika aktningsvärd som en mandarin. Det är inte alls opåkallat att säga "min nådiga dotter", om ditt barn, min fru.

Ledamotens fru vred sig av skrott:

— Det är du som misstager dig, min vän. Titeln "mo" är för sonhustrarna...

De kallas nämligen just så, men då det gäller dottern kallar alla henne för "co". Det görs inte bara hos mandarinerna, utan även i Hanois ämbets- och köpmannafamiljer.

— "Mo" eller "co", det har ingen betydelse. Huvudsaken är att du inte kallar henne "min tvåa" eller "min trea", som man gör bland arbetarna.

Frun tog på sig en underdånig min:

— Nåja! För att göra dig till lags så är det en dam! Nådig frun, min andra dotter dröjer med att få barn. Hon har rådfrågat flera spåmän som alla sagt henne att ett adoptivbarn skulle förändra hennes öde. Av den orsaken önskar jag köpa ett barn, som kan lindra hennes hårda lott, till nådig frun, min dotter. Tror du jag saknar tjänstefolk? Flickan är bara sex år. Vad duger hon till som berättigar ett så högt pris? Dessutom blir hon bra klädd och får äta ordentligt om hon börjar i min nådiga dotters tjänst. Kommer hon inte att bli hundra gånger tusen gånger lyckligare än hos er? Ni borde ge henne gratis till oss... En piaster är redan det för mycket att erbjuda. Var inte envist!

Tchi Zau stod förstummad, stel som en pinne.

Ledamotens fru kallade ivrigt på den lille betjänten och lät hämta té åt sig.

— Nå, är mitt förslag rimligt? frågade hon Tchi Zau efter att ha smakat en klunk.

— Ja nådig herrn, ja nådig frun, svarade Tchi Zau med tårar i ögonen, jag vet ju att om min dotter är i tjänst hos er eller nådig frun, er andra dotter, så är det till hennes egen lycka. Men det är för att det fattas oss mer än två piastrar till skatten som vi tvingas vädja till er välvilja. Ger ni oss bara en är det omöjligt för oss att skaffa resten. Jag ber er därför, herrn, jag ber er, frun, ha godheten och rädd oss en räddande hand...

Ledamoten vrålade:

— Skulle vi skjuta till det som fattas för dig? Har du mage att begära allt det från oss?

Tchi Zau torkade helt förvirrad ögonen med blusbandet medan frun sökte trösta henne:

— Eftersom det fattas en piaster för dig, så se efter hemma om det finns ännu något som kan säljas! Vad beträffar din sexåriga dotter så skulle ingen under nuvarande förhållanden vilja ha henne om du så erbjöd henne gratis. Vem vore idiotisk nog att betala dig mer för henne?

Frun gav till ett falskt skrott:

— Det sägs emellertid att du har en mycket intelligent hynda?

— Ja, det stämmer, frun! Men hon har nyligen valpat, och hennes valpar är fortfarande för små för att någon skulle vilja ha dem! Annars hade vi inte tvingats att sälja vår dotter.

— Hur många är valparna? Har de öppnat ögonen än?

— Fyra, frun! De äter ris sedan två dagar tillbaka... Eller också ber jag er låna mig två piastrar till den ränta som passar er. Om en tio dagar är valparna litet starkare och då säljer jag dem på marknaden och betalar tillbaka er.

Frun blev sur:

— Tar du mina pengar för tomma snäckskal som jag strör omkring mig ur fulla händer? Du inbillar dig kanske att jag sukter efter röntan du erbjuder mig? Hör på, jag köper valparna också! Bär hit hyndan med hennes valpar, så betalar jag en piaster för dem. Tillsammans med den piaster som din dotter är värd, blir det två... Du vinner på det. Du får pengar att betala skatten och så med ens har du varken dina hundar eller din flicka att föda. Du har tur!

Så vände hon sig triumferande till sin man:

— Du ser! jag har en viss svaghet för fattigt folk! Andra människor struntar helt i dem. De förspiller inte sin tid! Man ödslar bara kraft på att försöka blidka dem.

Tchi Zaus ögon var fulla av tårar. Hon satte sig dystert ner på tröskeln.

— Ja, frun! jag vet ju att ni verkligen har medlidande med oss. De här små valparna som just öppnat sina ögon, vem skulle vilja köpa dem? Till vilken nytta...? Men, nådig frun, priset på hundar är inte så lågt. För min hynda skulle jag er jag tog henne till marknaden få en och en halv piaster. Vad beträffar de fyra små, så skulle jag gott kunna sälja dem för femtio sous per styck om jag behöll dem ett tiotal dagar till. Det skulle tillsammans bli tre och en halv piaster. Om ni bara ger mig en förlorar jag för mycket. Jag ber er, nådig frun, att tänka över priset.

Ledamoten slog handen i fältsängen:

— Gå och sälj din hynda på marknaden då! Nu får det vara nog talat om det här! Du ödslar vår tid! Nu när fransmännen är här är tid pengar och vi har inte tid att köpslå med dig... Du har ju just sagt att ingen skulle vilja ha dem. Vi har haft medlidande med dig och givit dig ett erbjudande, och så beklagar du dig fortfarande över att vi inte vill betala ditt pris. Vad hindrar dig i så fall att gå till marknaden? Gå dit meddetsamma, vet jag!

När frun såg att Tchi Zau ämnade resa sig sökte hon hålla henne kvar:

— Folk av er sort är alltid galna nog att begära månen! Du har bara dig själv att skylla om ingen har medlidande med dig. Hur kan man beklaga er? Nu när man skyndar sig att driva in skatterna och lånar ut piastern för fem sous ränta per dag, och vi då har godheten att köpa en kull val-

par som knappast öppnat ögonen av dig, så är det för att göra dig en tjänst. Tror du inte vi skulle kunna köpa en sådan någon annanstans? Såvida inte dina valpar är av guld? Med ett ord ger jag dig tio sous över priset, vilket inalles gör två piastrar och tio sous för din dotter och dina hundar. Passar det dig?

Tchi Zau satte sig förvånat ner igen:

— Med förlov sagt, tio eller tjugo sous mer eller mindre spelar ingen roll för er, frun, men för mig är det en stor summa. Ge mig därför femtio sous till.

Frun låtsades givmild:

— Du är verkligen förskräcklig, min flicka! Du märker att vi är godhjärtade och så försöker du locka av oss allt du kan. Gott, jag samtycker till ytterligare tio sous. Det gör två piastrar och tjugo sous. Passar det dig, så går till läraren och be honom utarbeta köpekontraktet åt dig. Honom måste du betala tjugo sous för bläck och papper. Hör du mig?

Tchi Zau förtvivlad:

— Då kommer jag hem med bara två piastrar.

Ledamoten blev arg på nytt:

— Hur mycket till skulle du vilja ha betalt? Kanske tjugo piastrar?

Nog pratat om det här, det är redan för dyrt. Är du nöjd så skynda dig att få köpekontraktet utskrivet. I annat fall gå din väg.

Tchi Zau sade för sig själv:

— Om du går, vart skall du då vända dig? Hur länge tänker du låta din man sitta fängslad? Låt gå! När nu himlen straffat dig, så underkasta dig och bär din olycka med tålmod... Hon reste sig gråtande, och förkrossad:

— Nåddig herrn, nådig frun, jag går med på att sälja. Vill ni vara så vänliga att be läraren skriva ut papperet åt mig.

Frun ropade högdraget till huset intill:

— Hämta läraren i skolsalen och säg åt honom att komma hit.

Klockan på skåpet slog långsamt elva slag. Fjädern gnisslade.

— Vad nu då, bara elva? Går den rätt? frågade frun sin man.

Ledamoten rörde på benen och smekte sina långa mustascher samtidigt som han åt på en tandpetare:

— Du är verkligen lantlig! Har du någonsin sett en europeisk klocka som inte går rätt? Det är klart att klockan är elva. Vi åt frukost tidigt idag.

I detsamma visslade ett-tåget.

Skuggan nådde nu bara till första tegelraden på verandan. Läraren kom ut från det rum där förfädernas altare fanns, släpande på sina nedkippade skor. I handen höll han ett pennskaft, ett bläckhorn, papper och ett läskpapper. Hans hårknut gjorde att han mera liknade en informator av den gamla skolan än en modern lärare. Dessutom kunde han sämre det förfranskade modersmålet än de kinesiska skrivtecknen. Men då det inte var lika fint att ha informator som att ha lärare, hade hans husbondefolk mot hans vilja givit honom

rangen av privatlärare, och nu invigde han en handfull bråkstakar i de första grunderna i det kinesiska och vietnamesiska alfabetet. Dessutom skrev han också ut kontrakten när någon kom till parlamentsledamoten för att sälja eller för att låna. Läraren gick in i förmaket och satte sig på mahognysoffan, där en korg med klibbigt ris stod, som han försiktigt sköt undan. Efter att ha hört på ledamotens instruktioner, bjöd han sig högtidligt över bordet och försjönk i sina skrivelser.

En djup tystnad sänkte sig över huset. Fem minuter, tio minuter, trettio minuter förflöt... Läraren höjde åter huvudet och vände sig till Tchi Zau:

— Kom hit så skall jag läsa upp pappet för er och sedan sätter ni er tumme på det.

Hon närmade sig soffan med försiktiga små steg. Läraren harklade sig tre gånger för att klara strupen och läste med petig röst:

"Vi, undertecknade, Nguyen Van Zau, tjugosex år, och Lé Thi Dao, tjugofyra år, båda bördiga från byn Dong Xa, erkänner oss genom detta papper ha lånat av fru Hoang Thi Séo, femtioåtta år, äkta maka till parlamentsledamoten Tran Duc Qué från byn Doai Thon, ett par guldörhängen på elva gram och av ett värde på tjugo piastrar. Återbetalningsfristen är fem dagar. I annat fall kommer fordringsägaren att hävda sin rätt och lagligen kräva oss.

Utställt i byn Doai Thon den... i månad, år...

Tchi Zau protesterade livligt:

— Men ni misstar er herrn. Jag säljer mina hundar och min dotter, var har ni sett att jag lånar örhängen av frun?

Parlamentsledamoten tog tandpetaren ur munnen och lade den i tékopp:

— Ingen drömmer om att lura sådana som du. De nya lagarna förbjuder strängeligen försäljning av barn. Kontraktet måste därför uppställas på detta sätt, utan att nämna vare sig dina hundar eller din dotter. Så länge din flicka stannar i tjänst hos min andra dotter förflyter allt som om detta papper inte fanns. I annat fall kommer jag att använda det för att kasta dig och

din man i fängelse. Detta papper är till för att förekomma något svek från din sida och inte för att bedra din familj. Tror du vi skulle nedlåta oss till något sådant? Jag tager alltid det säkra före det osäkra. Förstår du?

Efter talet tog han åter sin tékopp och drack en stor klunk, sköljde sig ljudligt i munnen och spottade nonchalant på golvet.

— Det beror bara på dig. Har du förtroende för oss så sätt ditt finger på papperet och tag hem det så din man kan signera. Så går du och får det lagligt bekräftat av din byhövding. När du återlämnar papperet till mig så ger jag dig pengarna. I annat fall talar vi inte vidare om saken. Jag tvingar dig inte.

Tchi Zau satt som förstenad med nedböjt huvud medan tårar och svett strömmade ner för hennes kinder.

— Jag gör som ni säger, herrn, sade hon efter en stund med bestämd min.

Så höll hon ut sin ombundna hand och räckte läraren två fingrar, som han beströk med bläck och satte på kontraktet.

Så vek hon ihop papperet och stack det i skärpet. Hon gick ut på verandan och tog sin stråhatt, som hundarna trasat sönder, satte den villrådigt på sig och bugade till avsked. När hon gick hörde hon detta sista råd av frun:

— Glöm inte att täcka över valparna för att skydda dem mot solen.

Historien med de fyra apelsinerna

Det var en gång fyra apelsiner som låg i en skål i ett rum i ett hus i Sverige i världen. De hade det ensamt i skålen och fast de mycket liknade varandra var de ändå olika, hade skilda dialekter. Två var runda som klot, en som ett knotttrigt ägg och den fjärde misstänkt ljushyllt i skalet.

För att få tiden att gå började de språka men samtalet mellan dem blev ganska kort. "Vad är du för en liten skrynklig jävel", sa den medelstora som kom från Sicilien och därför kände sig ganska maffig. Den tilltalade som låg längst till höger från vänster räknat hade redan rodnat av ilska:

"Ja, jag är från Murcia i Spanien om du din surkart vet var det ligger. Men akta er ni, jag är ganska blodig", sa den lilla. "Ajaj, vilka tjurfäktningar och grejer vi har hemma!" "Vad blod anbelangar", svarade den maffiga, "så vet vi nog en del om det också på Sicilien. Vi visste mycket om sånt långt före eran Franco kom."

"O, fy vad ni är avskyvärda", sa den knotttriga Jaffan — "tala om blod på det där sättet. Som om inte mina släktingar skulle veta mycket mera om det sedan mer än tvåtusen år. Mästaren levde ändå bland oss."

"Kan ni inte babbla om något annat än blod, era barbarer", sa nu den släta miss California. "Ta en drink i baren, det brukar hjälpa — om ni vet vad en drink är för något, ni som kommer från vinländerna. Very nice, kusiner!"

Senare på dagen åt familjen i huset i rummet i Sverige middag i köket. Husmor hade glömt att koka kräm till efterrätt.

"Men jag vet", sa hon "jag fixar till en apelsinsallad jag har fyra i skålen i rummet." Skalade, skar, sockrade.

Så voro de då förenade, de fyra i ett smaskigt svenskt saftkalas. Det rann om munnen på barnen som tyckte att apelsiner är gott bara de är tillräckligt söta.

Stig Carlson

Från Göteborgs horisont

Här i Göteborg är vi stolta över vår stad. Just nu gläds vi åt vår fina nya bro, Älvsborgsbron. Den ger en vacker silhuett och den underlättar trafiken. När Tingstadstunneln en gång blir färdig, kanske det blir ordning på vår växande trafik. Där arbetas livligt och staden ändrar dagligen utseende.

Trafik och broar för tanken till kommunikationer i annan bemärkelse, människor och folk emellan. Nog behöver vi slå broar. Jag kan aldrig glömma Honorine Hermelin tala om sprickan mellan öst och väst — att vi kvinnor i KDV på var sida om sprickan måste räcka varandra händerna och med all makt hålla ihop. — Just den sprickan hon talade om då, på femtitalet, kanske håller på att läka igen. Men tyvärr finns det så många nya sprickor. Vart vi ser i världen finns det sprickor att oroa oss för. Våra händer måste vara starka. Och vi får inte förtvivla. Vi måste vara modiga.

I höstas hörde vi Jan Myrdal på Vietnammöte förklara för oss, hur kort frist han ansåg freden ha. Andrea Andreen lät oss vid sitt möte här med sin klarsyn förstå, hur allvarlig situationen är. — I den nordiska fredsföreningen Pax fanns en artikel om Nato i Norge. Där framgick tydligt, att vi alla verkligen ständigt lever som på randen av en vulkan.

Den stora oron nu gäller förstås Vietnam. Det måste bli slut på kriget där. Men det sker inte av sig själv. Det är nöd-

vändigt för det vietnamesiska folkets skull, för världsfredens skull, för vår skull.

Sprickan Kina—Sovjet och inom Kina ger all anledning till oro. Gränsoroligheterna mellan Israel och Jordanien är ett allvarligt problem. Förhållandena i Rhodesia med hotande spridning av Sydafrikas apartheidspolitik är en svårlost fråga. Sydamerika känns avlägset, men är fullt av svårigheter, ofta påverkade av USA:s ekonomiska makt.

Det finns gott om ämnen för studiecirklar!

Skall vi sedan tänka på nynazismens spridning i Västtyskland och litet varstans, då är det sannerligen inte lätt att sova tryggt om natten. Och medan vi inte sover, kan vi tänka på alla, som hel- och halvsvälter!

Vi behöver kunnighet om fakta. Ingen som noga följt händelserna i t ex Vietnam kan duperas till tro, att USA hjälper "landets befolkning" mot "kommunisterna". Vi vet, att Amerika vill ha makt, baser och tillgångarna i landet.

Vilken olycklig spricka man än tänker på, kommer man alltid fram till vissheten, att nedrustning är absolut nödvändig, den enda säkra vägen till avspänning och fred.

Vi måste hålla ihop mycket, stimulera varandra till starkt aktivitet för fred. Vi måste finna vägar. Vi måste slå broar! Tycker vi i Götet.

Maja Bolling

Det rättslösa barnet

Läkaren vid barnavdelningen på ett sjukhus i Melansverige skrev ut dödsattesten öven Ken, 5 år.

Några timmar tidigare hade Kens styvfar kommit till barnkliniken med pojken i famnen. Han var död. Vid undersökning fann läkaren följande skador: strimmor och ärr på båda armarna och över ryggen, en stor svullnad på huvudet, läkta brännskador på magen och i underlivet.

Vid polisförhör visade det sig att såväl Kens mor som mormor visste om att pojken straffades, genom att bland annat placeras på den heta varmvattenberedaren.

Styvfadern åtalades och dömdes skyldig till Kens död.

■

Agneta skrev själv brevet till barnavårdsnämnden och anmälde misshandeln (hon låg för övrigt på sjukhus just då, som en följd av faderns uppfostringsmetoder). Pappan brukade slita de fyra barnen i håret så hårtofsar lossnade. Han slog och örfilade dem och gav dem 'ett ordentligt kok stryk' var gång de inte lydde.

Efter utredning gick fallet till rättslig instans. Fadern ålades att böta 280 kr.

■

'Den man älskar den agar man.'

'Jag fick själv stryk som barn, och det har jag minsann inte mått illa av.'

'Barn skall uppfostras i Herrans tukt och förmaning'.

■

Gång på gång under läsningen av Birgitta Pierres 'Det misshandlade barnet' snörs strupen åt och man känner ett tryck över bröstet. Hon har inlett sin bok med ett collage av relaterade fall och citerade uttryck, som är nästan outhärdliga att läsa. Hör Martin Luther:

'När barn äro elaka, ställa till skada och äro skälmaktiga, skall man därför straffa dem, särskilt om de gäckar och stjäl.'

Har ren sadism någonsin fått ett mer hycklande uttryck? De barn som Birgitta Pierre berättar om, skälmåskas inte mycket. De vågar knappast öppna munnen, då riskerar de en örfil, skriker de, kan det hända att de dödas.

I många fall går dråparen fri — fri att fortsätta sin uppfostrargärning. Det visar sig att så gott som alltid fortsätts misshandeln. Den som en gång börjat aga ett barn, gör det om igen, då tillfälle givs — kortslutningsreaktion fortsätter att utlösas på samma sätt, av samma orsaker.

Auktoriteter från Martin Luther och framåt har med gillande sett den "stränga" uppfostran. I dag, i Sverige tycker 61 procent av svenskarna att barn skall ha stryk i skolan, 54 procent att de gott kan få det i hemmet.

1960 anmälades 5000 fall av misshandel eller försummelse till Children's Court i New York. Den svenska siffran känner vi inte, den kan vara 500 eller 5000. Övervåld av utomstående bestraffas, men barnet kan utan vidare misshandlas av föräldrarna. Barnet är rättslöst, och binds dessutom ofta av den gripande lojaliteten mot föräldrarna, bortom alla självförsvarshänsyn.

1958 förbjöds agan i skolorna, på barnavårdsanstalter och ungdomsvårdsskolor. Men fortfarande lägger myndigheterna en häpnadsväckande ovetenhet i dagen, när misshandel påvisas. Birgitta Pierre föreslår preventiva åtgärder, som är de enda effektiva. De misshandlade barnen har ofta svåra familjeförhållanden. En kurator vid barnavårdscentralerna som kunde tala med de kvinnor som kommer dit, vore en åtgärd. Ett barn som misshandlats av föräldrarna en gång, bör skiljas från hemmet. Likaså skulle ett tillräckligt antal barndagshemsplatser verka preventivt. Den som anmäler misstänkt barnmisshandel bör få göra detta anonymt.

I tio avslutande punkter ger Birgitta Pierre förslag till preventivåtgärder. Hennes bok är slagkraftig och argumentladdad, under den sakliga formen pulserar ett bittert engagemang. Läs hennes bok och låt oss tala i klartext, som Marianne Höök gör:

Låt oss lyfta ut ordet aga ur språkbruket och kalla våld för våld, så klarnar tankarna!

Måtte de klarna snart.

K. W.

Det misshandlade barnet. Av Birgitta Pierre. Zindermans/Zinderella förlag. Stockholm 1966. 50 sid. Pris 10:—.

Mans- och kvinnofällor

ett dyrt mönster för mänsklig samlevnad

Vilken vision har vi av framtidens samhälle?

Vilka relationer mellan män och kvinnor i familjen, i arbetslivet?

Vilken skattepolitik och vilken servicepolitik?

Skall barnen ohämmat överta föräldrarnas könsrollstänkande, skall skolan och lärarna ytterligare befästa det?

Frågor som verkligen bränner till. De ställdes vid en estraddebatt som SKV:s storstockholmsdistrikt organiserade den 23 januari i ABF:s Z-sal. Närmare 300 personer hade infunnit sig när distriktets ordf., Herta Fischer, hälsade publiken och de fem debattörerna: sekreteraren i finansdepartementet Per Holmberg, författarinnan Barbro Backberger, riksdagsmännen Nils Carlshamre och Axel Jansson samt socionomen Märtha Westrell välkomna.

Vad kostar könsrollstänkandet vårt land? hade arrangörerna valt som titel för diskussionen. Carlshamre fann den illa vald (man får inte i första hand tänka på pengarna, det finns andra värden) medan Holmberg ansåg den vara ytterst adekvat, ty både för samhället och den enskilde är vårt invanda könsrollsmönster en dyr historia. Han belade sitt påstående med siffror:

Det finns, framhöll han, en mängd "förtidspensionerade" kvinnor i arbetsför ålder i vårt land. Det handlar om ca 500.000—600.000 personer som ytterligare skulle kunna tillföras arbetslivet. Fanns det bara arbete för dem skulle ca 150.000 av dessa kvinnor vara ute i arbetslivet inom den närmaste veckan! Till detta kommer att den kvinnliga arbetskraften som finns ute på arbetsmarknaden utnyttjas dåligt. Kvinnornas löner ligger 40 procent under männens, deras kapacitet undertrycks och underutnyttjas. Kvinnornas stora arbetslöshetsarmé och det dåliga bruk man gör av deras förvärsarbetande systrars gåvor och möjligheter innebär en enorm produktionsförlust.* Stadsplanerarna investerar också i könsrollstänkandet med ödesdigra felinvesteringar speciellt i storstadsområdena som resultat.

I ett samhälle som vårt där organisationerna spelar en så stor roll är kvinnornas underrepresentation i dessa en mycket allvarlig sak, underströk Per Holmberg. Och att det inte bara är

kvinnorna som får betala för den uppdelning i mans- och kvinnofällor som är så typisk för vårt samhälle och som människorna uppfostras till att acceptera som naturlig framgår tydligt av den skrämmande övervikt ifråga om missanpassning som männen uppvisar. De svarar för 80 procent av alla självmord i vårt land; 95 procent av alkoholisterna är män. Likadant när det gäller missanpassade ungdomar: pojkar är i skrämmande majoritet. Allt detta kostar samhället mycket pengar och den enskilde och hans närmaste svåra lidanden.

Den stora frågan är, sade Holmberg, vilken vision har vi av framtiden. Vilka relationer tänker vi oss människorna emellan, mellan män och kvinnor, i familjelivet, ute i arbetslivet. Vilken skattepolitik tänker vi oss och vilken servicepolitik — daghem, lekskolor, serviceområden osv. Skall barnen ohämmat överta föräldrarnas könsrollstänkande, skall skolan och lärarna ytterligare befästa det?

I den följande debatten underströk Barbro Backberger vad Holmberg sagt om stadsplanerarnas felinvesteringar: de rör sig med två kategorier, primärkategorien männen och sekundärkategorien kvinnor och barn. Ju längre från storstadscentrum ut i förorten desto färre förvärsarbetande kvinnor. Och allra längst ut **kvinnoreservat!**

Nils Carlshamre ville inte se kategoriklyvningen män—kvinnor som ett uttryck för underskattning av kvinnan. Det finns ju olikheter, man kan vara olika utan att vara av olika värde, förklarade han. På Barbro Backbergers fråga vari skillnaderna består — bortsett från olika könsorgan — kom det tyvärr inget svar.

Axel Jansson framhöll skolans nyckelroll. Det behövs en revision av alla läroböcker med inslag av könsrollstänkande. Vi måste få bort den enkönade personalrekryteringen till barnstugor-

na, låglöneyrkena måste lönemässigt uppvärderas. Det krävs en bättre utbildning, omskolning och att kvinnorna orienterar sig på nya yrken. En arbetslöshetsförsäkring så konstruerad att den omfattar alla och medger rätt för dem som ej får arbete till understöd till dess arbete kan beredas. Det skulle innebära att alla ofrivilligt arbetslösa finge understöd till dess arbete ordnats åt dem.

En stark utbyggnad av daghemmen måste till, underströk Axel Jansson, också för barnens egen skull, så att främst de ensamma barnens behov av glad och givande gruppgemenskap blir tillgodosedda. Och kunde inte alla organisationer i landet gå fram som en för att få samtliga bokförlag att sluta upp med sin speciella form av könsrollsmönster: pojk- och flickböckerna.

Märtha Westrell hyllade kvinnorna genom att frammana bilden av ett långt tåg med "martyrer", tappra kvinnor som kämpat och kämpar för sina hem och barn och ensamma bär bördorna. Hon talade varmt för vårdbidrag som ett sätt att lätta småbarnsmödrarnas bekymmer.

Man bör vara försiktig med att ändra, det gör ont att ändra, sade Nils Carlshamre. "Det skulle göra gott att ändra" fick han till svar från Per Holmberg. Gott för arbetsmarknaden, gott för kvinnor och män, gott för barnen. Det är den konservativa rädslan för ändringar Carlshamre ger uttryck för.

SKV:s ordförande, Eva Palmaer, gav till sist i en replik till Märtha Westrell ord åt det man kände: Det är det långa tåget av tyst lidande kvinnor vi vill ha slut på — vi vill en varmare och gladare mänsklig gemenskap och därför går vi till stormen mot könsrollstänkandet, mot indelningen i mans- och kvinnofällor!

Och så gick man hem och var väldigt glad. Glad över att det finns män och kvinnor som verkligen gör en insats för att trasa sönder det gamla könsrollsmönstret och väva ett nytt och vettigare mönster för kvinnors, mäns och barns liv.

V. S.

* Enligt sekr. Holmberg skulle en ökning av nationalprodukten med 50—60 procent bli resultatet om det vore möjligt att rätt utnyttja den kvinnliga arbetskraften.

**Glöm inte
Vietnaminsamlingen
Redovisning i nästa nr.
Postgiro 5 13 23**

kåseriet:

Barnens fredliga samlevnad

Förra året hade vi inte julgran. Inget besvär, inga barr och för all del ingen grandoft heller. I år tänkte vi nog spinna vidare på denna nya tradition. När barnen är stora och barnbarnen så små att de håller sig hemma på julafton vore det ju dumt att inte passa på. Traditionen att göra julgranskarameller med barn, barnbarn och trevlig släkt upprätthölls dock och de inte alltför anslående resultaten skänktes bort med varm hand.

Barnen tycktes dock ana att pären (ja, vi föräldrar heter så numer) var på avvägar och 1:a sonhustrun ringde dagen före julafton:

— Du har förstås redan gran, annars sitter jag faktiskt med två — och vi skall ju resa, dessutom.

Givetvis togs granen emot — med kärlek dessutom. Vem kan stå emot en ensam gran dagen före julafton. Den var vacker och lagom stor och den doftade förledande, 1:a sonhustrun organiserade ny fot, den gamla läckte, trollade fast de elektriska ljusen och måste sedan försvinna i ett moln av julbestyr. En gran med bara ljus är nog bra i en trappuppgång, men en familjegrän är det inte. Pären fick sätta sig och sno ihop julgranspynt helt allena i stället för att julstäda och skriva vers.

Klädd blev den och full med

karameller. En sådan gran kan man ju inte göra sig av med hur som helst och så hamnade vi då i julgransplundringen.

Barn och barnbarn i den närmaste vänkretsen ringdes ihop och spänningen var stor på alla håll. Gästerna var alla moderna daghemsbarn — vana att umgås med folk utan märkbara hämningar — glada och lättillgängliga och inte det minsta benägna att slåss. — När jag var barn var begreppet pojkar liktydigt med en hög cheviotklädda varelser mitt på golvet; ur högen stack upp smala ben prydda med svarta yllestrumpor och längst ut ett par lackskor. Med dessa besynnerliga figurer kunde verkligen små kloka flickor inte föra ett vettigt samtal. Men tillbaks till nutiden.

Först kom Rakel — 4 år —. En suverän person, som händelsevis råkat sätta en vante på ena foten och en socka på den andra — en betydelselös fadäs, som inte kom varken henne eller någon annan att lyfta ögonbrynen.

— Vi skall ha så trevligt, pjollrade värdinnan, vi skall leka och dansa. Inte den där otäcka Skära havre utan Råven raskar över isen, som är så rolig.

— Den är inte rolig alls, sa Rakel, vi skall sjunga en sång som jag har skrivit själv.

Sången var fin, den handlade om en blomma på en äng, men

den var faktiskt litet svårsjungen och när alla samlats bönade värdinnan än en gång för Råven raskar.

— Vi kan väl ta flickornas och pojkarnas visa åtminstone.

— Ja, men inte Grinolle, inte Grinolle, viskade Rakel förfärad. Och så blev då den psykologiska nöten knäckt.

Bland gästerna var en liten sovjetmedborgare och vi var mycket nyfikna på hur språkbarriären skulle forceras. Liksom Jerikos murar föll den för trumpetstötter. Mössor, musikinstrument av diverse slag, småbilar och övrigt fiskdammskram gjorde sällskapet till en internationell enhet. Yngsta barnbarnet, som modulerar långa, eleganta meningar, som dumma vuxna inte förstår, flöt fullständigt in i sammanhanget tills han lyckligt somnade i något ledigt knä.

Martin, 6 år, anförtrorde oss vid avfärden:

— Det känns att man börjar bli gammal. Jag orkar inte så mycket som Volodja som bara är fem år, och vuxna människor dom orkar ju ingenting.

Volodja i sin tur förklarade att hädanefter skulle han bara leka med svenska barn och så med Martin, för han var inte svensk, han var ryss precis som Volodja. Det var ju det finaste beröm han kunde finna på för Martin.

Tisbe

Program för Sydvietnams nationella befrielsefront

1. Störta den amerikanska imperialismens förklädda kolonialstyre.
2. Skapa en bred framstegs- vänlig politik.
3. Bygga upp en självständig och suverän ekonomi och förbättra folkets levnads- förhållanden.
4. Sänka jordräntorna och genomföra en jordreform i syfte att skaffa jord åt jordbrukarna.
5. Demokratisera utbildningen och kulturlivet.
6. Skapa en nationell armé för att försvara fosterlandet.
7. Garantera likställdhet mellan olika nationaliteter och mellan män och kvinnor.
8. Föra en fredlig och neutral utrikespolitik.
9. Upprätta normala förbindelser mellan de båda zonerna och förbereda landets fredliga återförening.
10. Bekämpa angreppskrig och försvara världsfreden.

(20 december 1960)

Nordvietnams fyra punkter

1. Tillförsäkra det vietnamesiska folket dess grundläggande nationella rättigheter: fred, oberoende, suveränitet, enhet och territoriell integritet. Enligt Genève-överenskommelserna måste USA:s

regering dra tillbaka alla sina trupper, all militär personal och alla vapen från Sydvietnam, avveckla alla amerikanska militärbaser där och säga upp sin "militärallians" med Sydvietnam. Den amerikanska regeringen måste upphöra med sin interventions- och aggressionspolitik i Sydvietnam. Enligt Genèveavtalen måste den amerikanska regeringen sluta upp med sina krigshandlingar emot Nordvietnam, och upphöra med sina övergrepp på Demokratiska Republiken Vietnams territorium och suveränitet.

2. I avvaktan på Vietnams fredliga återförening medan Vietnam fortfarande är uppdelat i två zoner, måste de militära avsnitten ur 1954 års Genève-överenskommelser om Vietnam strikt respekteras: de två zonerna måste avhålla sig från att delta i militära allianser med främmande makter, och det får inte finnas några utländska militärbaser, soldater eller militärpersonal på deras respektive områden.
3. Sydvietnams inre angelägenheter måste skötas av det sydvietnamesiska folket självt, i enlighet med Sydvietnams Nationella Befrielsefronts program, utan främmande inblandning av något slag.
4. Vietnams fredliga återförening skall skötas av det vietnamesiska folket i de båda zonerna, utan främmande inblandning.

Nationella befrielsefrontens fem punkter

1. De amerikanska imperialisterna kränker Genèveavtalen. De är skamlösa aggressorer och krigshetsare, det vietnamesiska folkets dödsfiender.
2. Sydvietnams hjältemodiga folk är beslutet att driva bort de amerikanska imperialisterna för att befria Sydvietnam, uppnå oberoende, demokrati, fred och neutralitet och slutligen återförening av det vietnamesiska fosterlandet.
3. Det hjältemodiga sydvietnamesiska folket och dess befrielsearmé är fast besluten att göra sitt yttersta för att uppfylla sin heliga plikt att driva ut de amerikanska imperialisterna för att befria Sydvietnam och försvara Nordvietnam.
4. Sydvietnams folk uttrycker sin djupa tacksamhet till alla folk i världen, som vill fred och rättvisa, för deras helhjärtade stöd och förklarar sig berett att motta varje form av hjälp, även vapen och annan krigsmaterial, från sina vänner i de fem världsdelarna.
5. Förenade som en man går hela vårt beväpnade folk hjältemodigt vidare och är fast besluten att bekämpa och besegra de amerikanska angriparna och de vietnamesiska förrädarna.

(uttalande av Sydvietnams nationella befrielsefront den 22 mars 1965)

Genèveavtalen av 1954

Förbjuder främmande trupper och militär personal i Vietnam,

stadgar att inga militära baser som står till främmande makters förfogande får upprättas inom de två zonerna,

förklarar att principerna om oberoende, enhet och territoriell integritet skall gälla Vietnam.

(ur sammandrag av slutdeklarationen)